

Ortolansparv

Häckade tidigare ojämnt spridd över nästan hela Sverige men förekommer numera endast sparsamt i östra delarna av Svealand (drygt 100 par) och Norrland. Traditionellt ansedd som en jordbruksfågel, men under senare årtionden häckar en allt större andel på hyggen. Öppna eller glest bevuxna områden med kortvuxet fältskikt eller blottad jord återfinns alltid i ortolansparvens revir, oavsett om det är på jordbruksmark eller skogsmark. Flyttfågel till västra Afrika strax söder om Sahara.

Rödlistestatus 2015: Starkt hotad (EN)

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 85 %

2001–2012: minskning 45 %

2008–2012: minskning 35 % (från 6300 till 4000 par, minskningen accelererar!)

Foto: BM Björn Malmhagen

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 10 maj – 31 juli

Ekologiska krav

Ortolansparven föredrar öppna, soliga miljöer med förekomst av enstaka träd eller glesa dungar. I skogsmark i Norrland finns den på nyupptagna hyggen eller brandfält. Hyggerna utnyttjas oftast upp till 10 år efter avverkning, sedan har markskiktet vuxit igen och det öppna störda markskikt, som arten eftersöker, finns inte längre.

Tillgång på sång- och utsiktsplatser är positivt för ortolansparven. På hyggen utnyttjar den kvarlämnade hänsynsträd och torrträd, rotvältor, stenar eller stubbar. Ett visst inslag av träd är med andra ord gynnsamt, den undviker dock skärmställningar.

Arten gynnas av ett stort markskikt, och föredrar därför markberedda hyggen eller hyggen med spårbildning. Den föredrar hyggen med ett fältskikt av smalbladiga gräs (frisk ristyp, kruståtel), och undviker såväl torra, sandiga hyggen som fuktiga hyggen med frodigt fältskikt.

Ortolansparven förekommer på både stora och små hyggen. Häckreviret är litet, men paret kan födosöka över ett något större område. Ofta förekommer flera hanar på hörhåll av varandra. Hanarna är trogna sitt revir livet ut. Därför kan de fortfarande sjunga på hyggen där fältskiktet inte längre lämpar sig som födosökshabitat. De attraherar då inte längre någon hona.

Boet placeras alltid på marken, dolt i gräs, örter eller ris.

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Födan domineras under häckningstiden av markinsekter som spindlar, skalbaggar, fjärilslarver och gräshoppor, men också säd (särskilt havre, på nysådda fält) eller andra frön och växtdelar förekommer. Ungarna föds upp på insekter och andra småkryp. Flyttningen startar mot Afrika i månadsskiftet augusti-september. Ortolansparven återkommer i början eller mitten av maj.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

- Undvik skogliga åtgärder (plantering, markberedning, röjning) under perioden 10 maj – 31 juli inom kända revir av ortolansparv.
- Lämna hänsynsträd spridda över området.
- Dela om möjligt upp stora avverkningar på flera år för att ge arten kontinuerlig tillgång på nyupptagna hyggen.

Skogsvårdslagen säger

- Ta inte bort högstubbar och torrakor, äldre träd vid ägo gränser och myrstackar, äldre lövträd (särskilt asp) i barrskog m.m. (SKVFS 7:8).
- En skyddszon utmed sjöar, vattendrag, kulturmiljöer eller mot öppen jordbruksmark lämnas oplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).

Indikator på skyddsvärd skog

Ortolansparven förekommer enbart på hyggen och den indikerar inte skyddsvärd skog.

Regional tillämpning

Det är inte motiverat att tillämpa olika grad av hänsyn till arten i olika delar av landet. De tätaste förekomsterna finns för närvarande i Västerbotten, men arten uppträder sparsamt på hyggen i samtliga norrlandslän men inte i Götaland och Svealand.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

Åtgärder i jordbrukslandskap där det fortfarande finns ortolansparv är angelägna:

- Lämna stråk med osådd jord längs kanter av åkrarna, ca 1000 löpmeter med 3-4 m bredd (harvens bredd) per par. Harva i slutet av maj om ogräs får slutenhet över 50 %.
- Igenväxning av åkerholmar och åkerkanter i jordbrukslandskapet är en negativ faktor för arten. Avverkningar och röjningar kan återskapa lämpliga sångplatser och bomiljöer. Røj bort underväxt och lämna större träd med ca 10 m avstånd. Vissa buskar kan lämnas, t ex slån, nypon, fläder.
- Bränning av åkerholmar, diken etc. under vårvintern gynnar inte arten, tvärtom kan lämpliga bobiotoper i gräset förstöras. Røj inte under häckningstid.
- Skörda inte vallodlingar i ortolanrevir förrän efter midsommar. Boet kan ligga i åkern.

Lästips

Artfakta för ortolansparv. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/102126>. ArtDatabankens webbplats,

Artfaktablad för ortolansparv, SOF-Birdlife <http://birdlife.se/sveriges-ornitologiska-forening/fagelskydd/jordbruk/lantbrukare-fagelskadare/artfaktablad/>